

М.В. ФІЛЬЧАКОВА, магістрант, НТУ «ХП»;
М.В. ЛІТВИНЕНКО, канд. техн. наук, доц., НТУ «ХП»

ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

У статті досліджено ефективність діяльності досліджуваного підприємства, його кількісні та якісні цілі, номенклатура продукції, яка виготовляється, потенційні споживачі. Аналіз та оцінка фінансових показників.

Ключові слова: ефективність, ціна, ліквідність, дебіторська політика, турбіна.

Вступ. Проблема визначення ефективності підприємства та пошуку шляхів її підвищення є складною, бо промислове підприємство – це така система, яку важко спростити, не втративши при цьому її суттєвих характеристик. Ефективність виробництва – це узагальнене і повне відображення кінцевих результатів використання засобів, предметів праці і робочої сили на підприємстві за певний проміжок часу. Будь-яке підприємство прагне до підвищення ефективності своєї діяльності, однак тільки розуміння того, від чого залежить ця ефективність, може привести до позитивних результатів. Ефективність промислового виробництва – результативність промислового виробництва, яка характеризується системою показників, що включає показники ефективності використання окремих видів ресурсів (живої праці, засобів праці і предметів праці) і загальні показники ефективності використання декількох видів ресурсів.

На промисловому підприємстві, яке має матеріаломістке й енергоємне виробництво, наявна проблема економії та зменшення споживання сировини, матеріалів та енергії, що може позитивно вирішуватися шляхом упровадження маловідходної та безвідходної технології, збільшення виходу корисної продукції чи енергії з одиниці використовуваного матеріалу, використання дешевих і низькосортних видів сировини, підвищення якості матеріалів за допомогою первинної обробки, заміни імпортних сировини і матеріалів матеріальними ресурсами вітчизняного виробництва, раціоналізації управління виробничими запасами й розвитку ефективних джерел постачання.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Аналіз наукових досліджень показує, що проблема оцінки ефективності будь-якого здійснюваного людиною процесу і, в першу чергу, процесу виробництва, була

і залишається однією з найгостріших та найактуальніших економічних проблем. Окремі її аспекти й донині залишаються «білими плямами» в економічній науці. Сучасна парадигма категорії «ефективність» на рівні підприємства розглядається в роботах багатьох вчених, зокрема Абрютінової М.С. [1], Бухалков М.І.[2], Шегда А.В.[3], Черевко А.В. [4]та інші. Огляд цих наукових робіт показує, що серед сучасних дослідників немає єдиної думки щодо сутності категорії «ефективність». Більш того, підходи окремих вчених до визначення цієї сутності значно різняться між собою за основними характеристиками.

Постановка задачі. Метою даної роботи є аналіз та оцінка господарської і фінансової діяльності ВАТ «Турбоатом», дослідження продукції та послуг, виявлення критичних зон підприємства та розробка рекомендацій щодо підвищення ефективності діяльності підприємства ВАТ «Турбоатом».

Методологія. Для досягнення поставленої мети використовувалися такі загальнонаукові методи як аналіз та синтез, логічний підхід до оцінювання економічних явищ, порівняння показників, що визначаються.

Результати дослідження. Проблема ефективності виробництва завжди посідала важливе місце серед актуальних проблем економічної науки. Зацікавленість нею виникає на різних рівнях управління економікою – від власників приватного підприємства до керівників держави.

Роблячи загальний підсумок ґрунтуючись на визначенні загальної категорії «ефективність», поняття економічної ефективності пропоную сформулювати наступним чином: «Економічна ефективність являє собою один із самостійних видів загальної ефективності, критерієм визначення якої виступають економічні стратегічні й тактичні цілі, розв'язуваних у процесі відповідної діяльності».

У системі показників ефективності виробництва можна виділити такі групи показників:

- ефективності використання основних фондів ;
- ефективності використання оборотних фондів;
- ефективності використання праці(трудоих ресурсів);
- ефективності окремих видів діяльності;
- узагальнюючі показники ефективності діяльності підприємства.

Визначення та аналіз цих показників по підприємству посприяє уникненню проблем та поліпшенню роботи підприємства в цілому, що забезпечить укріплення його конкурентної позиції на ринку.

Базовим підприємством, за даними якого виконувалися дослідження, є ВАТ «Турбоатом». Відкрите акціонерне товариство «Турбоатом» – одне з найбільших у світі турбобудівних підприємств з повним циклом виробництва. Підприємство спеціалізується на випуску парових турбін для теплових, атомних електростанцій, газових турбін, обладнання для гідроелектростанцій та іншого енергетичного обладнання. Підприємство включено до переліку підприємств, що мають стратегічне значення для економіки та безпеки держави. Продукція підприємства відома більш ніж у 45 країнах світу.

Розрахунок показників ліквідності, рентабельності та платоспроможності ВАТ «Турбоатом» за 2009–2011 роки представлений у таблиці 1.

Розрахунок основних фінансових показників свідчить про те, що:

- підприємство вчасно погашає свою заборгованість;
- починаючи з 2009 року втрачає свої активи;
- неефективно використовує запаси;
- всі показники рентабельності починаючи з 2009 року знаходяться на середньому рівні і з кожним наступним роком показник рентабельності збільшується, що свідчить про ефективніше використання капіталу;
- значення коефіцієнту концентрації власного капіталу свідчить про те, що підприємство в змозі виконати свої зовнішні зобов'язання за рахунок власних коштів;
- зростання коефіцієнту концентрації позичкового капіталу в динаміці означає збільшення частки позикових коштів у фінансуванні підприємства;
- зростання співвідношення позичкового капіталу і власного в динаміці свідчить про посилення залежності підприємства від інвесторів і кредиторів, тобто про деяке зниження фінансової стійкості.

Слід провести узький економічний аналіз основних показників. Його увагу акцентуємо на таких показниках як прибуток, виручка від реалізації товарів та послуг, собівартість реалізованої продукції. Всі дані занесені до таблиці 2.

Згідно із аналізу можна сказати про те, що чистий дохід (виручка) від реалізації за 2011 р. склав 1 267 942 тис. грн. з темпом росту до 2010 р. – 134,5 % та з темпом росту до 2009 р. – 185,5%. Валовий прибуток підприємства за 2011 р. склав 606 533 тис. грн. з темпом росту до 2010 р. 165,4%, з темпом росту до 2009 р. – 273,6%. Фінансовий результат від операційної діяльності підприємства за 2011 р. склав 504 243 тис. грн. з темпом росту до 2010 р. – 190,6 %, з темпом росту до 2009 р. – 318,7%. Чистий прибуток підприємства за 2011 р. склав 427 293 тис. грн. з темпом росту до 2010 р. –226,3 %, та збільшився в порівнянні з 2009 р. на 339,8 %.

Таблиця 1 – Розрахунок основних фінансових показників ВАТ «Турбоатом»

Назва коефіцієнту	Формула	Роки		
		2009	2010	2011
К _{пот.лікв.}	(Оборотні активи+витрати майбутніх періодів)/Поточні зобов'язання	2,029	2,157	2,045
К _{шв.лікв.}	(Оборотні активи-Запаси+витрати майбутніх періодів)/Поточні зобов'язання	1,631	1,542	1,539
К _{абс.лікв.}	Грошові кошти та їх еквіваленти/Поточні зобов'язання	0,259	0,386	0,500
Рентабельність основних засобів,%	ЧистПР/ОЗ(с)*100%	54,92	79,34	163,31
Рентабельність продукції,%	ЧистПР/ВирПП*100%	17,46	19,01	31,47
Рентабельність основної діяльності, %	ЧистПР/СобРП*100%	27,23	32,80	64,60
Коефіцієнт концентрації ВК	Власний капітал/Активи підприємства	0,71	0,71	0,66
Коефіцієнт концентрації ПК	Позичковий капітал/Активи підприємства	0,29	0,29	0,34
Співвідношення ПК і ВК	Позичковий капітал/Власний капітал	0,40	0,41	0,53

Таблиця 2 – Економічний аналіз основних показників

Показник	Рік		Δ	Темп росту, %	Рік 2011	Δ	Темп росту, %
	2009	2010					
Виручка від РП, грн.	68354 1	94232 9	25878 8	137,86	126794 2	32561 3	134,55
Прибуток,грн .	22168 8	36678 3	14509 5	165,45	606533	23975 0	165,37
Собівартість РП,грн.	46185 3	57554 6	11369 3	124,62	661409	85863	114,92

Згідно показників ефективності діяльності підприємства ВАТ «Турбоатом» за період, який досліджено, виявлено збільшення рентабельності, собівартості та прибутку. Проте відмічено збільшення позичкового капіталу, що робить підприємство фінансово залежним. Для вдосконалення виробництва доцільно розробити та запровадити заходи щодо

підвищення ефективності роботи підприємства та укріплення його конкурентної позиції на ринку.

Висновки. Ґрунтуючись на результатах проведеного дослідження можна зробити висновок, що діяльність підприємства є ефективною. Подальшого підвищення ефективності можливо досягти інтенсивним шляхом, а саме:

- впровадженням комп'ютеризованих технологій, які будуть сприяти прискоренню виробництва та підвищенню продуктивності праці;
- проведенням дебіторської політики;
- організацією навчання та перепідготовки інженерно-технічних працівників та основних виробничих робітників, які будуть відповідати за впровадження нового прогресивного обладнання та працювати на ньому.

Список літератури: 1. Абрютіна М.С. Економіка підприємства. Учеб. – М.: "Дело и Сервіс", 2004. - 528 с. 2. Бухалков М.І. Внутріфінансове планування: Учебн. – 2-е изд. – М.: ИНФРА-М; 2001. - 400 с. 3. Шегда А.В. Економіка підприємства: навчальний посібник за ред. А.В. Шегди. – К.: Знання, 2005. – 431 с. 4. Черевко А.С. Эффективность работы предприятия: Монография / А. С. Черевко, С.Е. Евдосенко. - Челябинск, 2001. – 157 с.

Bibliography (transliterated): 1. Abrjutina M.S. *Jekonomika peredprijatija*. Uchebn. – М.: "Delo i Servis", 2004. - 528 s. 2. Buhalkov M.I. *Vnutrifirmennoe planirovanie*: Uchebn. – 2-e izd. – М.: INFRA-М; 2001. - 400 s. 3. Shegda A.V. *Jekonomika pidpricmstva: navchal'nij posibnik* za red. A.V. Shegdi. – К.: Znannja, 2005. – 431 s. 4. Cherevko A.S. *Jeffektivnost' raboty predprijatija*: Monografija / A. S. Cherevko, S.E. Evdoshenko. - Cheljabinsk, 2001. – 157 s.

Надійшла до редколегії 20.03.2014

УДК 347.78

В.І. БОРЗЕНКО, канд. екон. наук, доц. НТУ "ХПІ";
К.С. ШЛЯХОВА, студентка НТУ "ХПІ"

ОПТИМІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ ПРОМИСЛОВОЮ ВЛАСНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

В статті визначаються критерії, що дозволяють провести групування об'єктів промислової власності відповідно до їх складності, ступеня впливу технічних характеристик окремих об'єктів на товар в цілому. Такий підхід дозволяє визначити вплив окремого об'єкту промислової власності на досягнення економічного результату одержаного від комерційної реалізації товару.

Ключові слова : промислова власність, критерії групування, оцінка об'єктів промислової власності, економічний результат, витрати, технічні характеристики

© В.І. Борзенко, К.С. Шляхова, 2014